

T.C.
TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU
2.DAİRE KARARI

Başvuru Numarası : 2023/2591
Toplantı Tarihi/Sayısı : 3.9.2024/50
Karar Numarası : 2024/861
Başvuran : H. Ö.
Başvuran Vekili : -
Adres : -
Muhatap Kurum/Kişi : Adalet Bakanlığı
Muhatap Adres : -

I. BAŞVURU KONUSU

1. Başvuru, başvuranın Rize Pazar Adliyesine girişlerinin ve adliyeye herhangi bir dilekçe sunmasının yasaklandığı ve bu durumun engellilik temelinde ayrımcılık oluşturduğu iddialarına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran, başvuru dilekçesinde özetle;

a. Engelli bir birey olduğunu, engeli dolayısıyla Rize Cumhuriyet Başsavcılığının 13/4/2023 tarihli ve 2023/... sayılı yazısı ile adliyeye girişinin yasaklandığını,

b. Bu sebeple taraf olduğu davaya katılamadığını ve kendini savunamadığını, darp edildiğinde şikayet etmek için adliyeye gittiğinde "şikayet hakkın yok" denilerek şikayetinin alınmadığını, bu suretle anayasal haklarının ihlal edildiğini iddia etmektedir.

3. Muhatap Adalet Bakanlığında alınan yazılı görüşte özetle;

a. Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Eğitim ve Araştırma Hastanesince başvuran hakkında düzenlenen raporda başvuranın engel oranının %80 olduğunun ve vasi tayininin uygun olduğunun belirtildiği, bu kapsamda başvurana vasi atanarak başvuranın kısıtlandığı,

b. Başvuranın defaatle Rize Cumhuriyet Başsavcılığının farklı birimlerine birden fazla dilekçe vermek istediği, bunun üzerine 13/4/2023 tarihli ve 2023/... sayılı yazı ile başvuranın cumhuriyet başsavcılıklarına, mahkemelere ve adliye ön bürolarına belge, evrak veya dilekçe ibraz etmek istemesi halinde vasisinin refakat etmesi şartının aranacağı, vasisinin yanında bulunması halinde gerekli bilgilendirmelerin ve yönlendirmelerin yapılacağı ve vasisi yanında olmaksızın adliyelere girişinin sağlanmayacağı hususlarına karar verildiği,

c. Başvuranın yargı mercilerine başvuru imkanlarının kısıtlanmadığı, kendisinin hak kayıplarına uğramaması için başvurularını vasisi ile birlikte yapması gerekliliğinin vurgulandığı belirtilmiştir.

4. Muhatap tarafından sunulan yazılı görüşe karşı görüşlerini sunması için başvurana 24/1/2024 tarihinde 7201 sayılı Tebligat Kanunu'na uygun olarak tebligat yapılmış olup başvuran başvuru dilekçesindeki iddialarını tekrar etmiştir.

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

III. İLGİLİ MEVZUAT

5. 20/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun "Amaç ve kapsam" başlıklı 1'inci maddesi şöyledir:

"Bu Kanunun amacı; insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmek ve bu konuda ulusal önleme mekanizması görevini yerine getirmek üzere Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun kurulması, teşkilat, görev ve yetkilerine ilişkin esasların düzenlenmesidir."

6. 6701 sayılı Kanun'un "Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı" başlıklı 3'üncü maddesinin birinci ve ikinci fıkrası şöyledir:

"(1) Herkes, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada eşittir.

(2) Bu Kanun kapsamında cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasaktır."

7. 6701 sayılı Kanun'un "Kurumun görevleri" başlıklı 9'uncu maddesi şöyledir:

"(1) Kurumun görev ve yetkileri şunlardır... f) İnsan hakları ihlallerini resen incelemek araştırmak karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek; g) Ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek; ... i) Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek ..."

8. 6701 sayılı Kanun'un "Başvurular" başlıklı 17'nci maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(4) Yasama ve yargı yetkilerinin kullanılmasına ilişkin işlemler, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu kararları ile Anayasanın yargı denetimi dışında bıraktığı işlemler başvurunun konusu olamaz."

9. 24/11/2017 tarihli ve 30250 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in "Başvurunun konusu" başlıklı 31'inci maddesi şöyledir:

"Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu kapsamında cinsiyet, ırk, renk, din, dil, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hal, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasağı ihlalleri başvurunun konusunu oluşturur."

10. Mezkûr Yönetmelik'in "Başvuru konusu teşkil etmeyecek işlem ve kararlar" başlıklı 40'inci maddesi şöyledir:

"(1) Yasama ve yargı yetkilerinin kullanılmasına ilişkin işlemler, Hâkimler ve Savcılar Kurulu kararları ile Anayasanın yargı denetimi dışında bıraktığı işlemler başvurunun konusu olamaz."

11. Mezkûr Yönetmelik'in "Ön incelemenin yapılması" başlıklı 48'inci maddesi;

"(1) Kuruma yapılan başvurular, inceleme ve araştırmaya geçilmeden önce ön incelemeye tabi tutulur ve sonucunda; a) Kurumun görev alanına girip girmediği, ..." düzenlemesini içermektedir.

12. Mezkûr Yönetmelik'in "Gerekçeli kabul edilmezlik kararı" başlıklı 67'nci maddesi şöyledir:

"(1) Ön inceleme aşamasında, başvurunun açıkça dayanaksız olup olmadığı, başvurunun hakkın kötüye kullanımını teşkil edip etmediği, ayrımcılık yasağı ihlalinin kaynaklanan bir zararın bulunup bulunmadığının tespiti açısından incelenebilirliğin esasla birlikte incelenmesi kararlaştırılan başvurulara

ilişkin esas inceleme ve araştırma aşamasında söz konusu koşulları taşımayan başvurularla ilgili gerekçeli kabul edilmezlik kararı verilir.

(2) Ön inceleme aşamasında incelenebilir bulunan ya da incelenebilirliği esasla birlikte incelenmesi ve araştırılması kararlaştırılan başvuruların 48 inci maddede belirtilen gerekli koşulları taşımadığının anlaşılması halinde de bu başvurularla ilgili gerekçeli kabul edilmezlik kararı verilir.”

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

13. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun (TİHEK) amacı; insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmektir.

14. 6701 sayılı Kanun’un 9’uncu maddesinde; insan hakları ihlallerini resen incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek, ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek, özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek Kurumun görevleri arasında sayılmıştır.

15. Somut başvuru, başvuranın Rize Pazar Adliyesine girişinin ve söz konusu Adliyede belge ve dilekçe sunmasının Rize Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından yasaklandığı ve bu durumun engellilik temelinde ayrımcılık teşkil ettiği iddialarına ilişkindir.

16. Dosyada yer alan Rize Cumhuriyet Başsavcılığının 2023/... sayılı yazısında; başvurana mahkeme kararı ile vasi atandığı, bu sebeple başvuranın cumhuriyet başsavcılıklarına, mahkemelere ya da adliye ön bürolarına belge, evrak, dilekçe ibraz etmek istemesi halinde vasisi M. Ö.’nün kendisine refakat ettiğinin anlaşılması halinde evrak belge ya da dilekçesinin alınmasının ve kendisine bilgi verilmesinin, vasisinin kendisine refakat ettiği anlaşılmaksızın Adliye polis noktalarından geçişinin sağlanmamasının belirtildiği görülmüştür.

17. Yine dosyada yer alan bilgi ve belgeler incelendiğinde; Pazar Sulh Hukuk Mahkemesinin 4/10/2022 tarihli ve 2022/... E., 2022/... K. sayılı kararında, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Eğitim ve Araştırma Hastanesince düzenlenen 25/4/2022 tarihli ve ... sayılı raporda başvuran hakkında toplam engel oranının %80 olduğunun ve vasi tayininin uygun olduğunun belirtildiği, bu kapsamda başvuranın 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu’nun 405’inci maddesi uyarınca akıl hastalığı sebebiyle kısıtlanarak kendisine vasi atanmasının uygun olduğuna karar verildiği görülmüştür. Bahsi geçen karar 8/11/2022 tarihi itibarıyla kesinleşmiştir.

18. Başvuranın vesayet altına alınarak Türk Medeni Kanunu kapsamında kısıtlandığı görülmektedir. Kişilerin vesayet altına alınmasının hukuki birtakım sonuçları bulunmakta ve bu kapsamda kişilerin gerçekleştirebileceği iş ve işlemlerde de bazı kısıtlamalar ortaya çıkmaktadır. Buna göre 4721 sayılı Kanun’un 8’inci maddesi kapsamında bir kimse sağ ve tam doğmak koşulu ile kanun gereği hak ve borçlara sahip olma ehliyetine, yani hak ehliyetine sahip olacaktır. Ancak bütün kişiler hak ehliyetine sahip olsa da herkes, kendi fiilleri ile hak ve borç edinemez yani fiil ehliyetine sahip değildir [Kerim Azak, “İdari Yargıda Sınırlı Ehliyetsizlerin Genel (Objektif) Dava Ehliyeti”, *Ankara Üni. Hukuk Fak. Dergisi*, Cilt: 72, Sayı: 1, Ankara, 2023, s. 185]. Mezkûr Kanun’un 9’uncu maddesinde “*Fiil ehliyetine sahip olan kimse, kendi fiilleriyle hak edinebilir ve borç altına girebilir.*” ifadesi yer almaktadır. Bu kapsamda ancak fiil ehliyetine sahip olan kişilerin kendi fiilleriyle hak edinip borç altına girebileceği söylenebilir.

19. 4721 sayılı Kanun’un 10’uncu maddesinde “*Ayırt etme gücüne sahip ve kısıtlı olmayan her ergin kişinin fiil ehliyeti vardır.*” hükmü yer almaktadır. Bu kapsamda fiil ehliyetinin şartları; ayırt etme gücüne sahip

olmak, ergin olmak ve kısıtlı olmamak şeklinde sayılabilir. Mezkûr Kanun'un 14'üncü maddesinde ise "Ayırt etme gücü bulunmayanların, küçüklerin ve kısıtlıların fiil ehliyeti yoktur." hükmü yer almaktadır. Başvuranın, mezkûr Kanun'un 405'inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan "Akıl hastalığı veya akıl zayıflığı sebebiyle işlerini göremeyen veya korunması ve bakımı için kendisine sürekli yardım gereken ya da başkalarının güvenliğini tehlikeye sokan her ergin kısıtlanır." hükmü uyarınca yukarıda yer alan mahkeme kararı ile vesayet altına alınarak kısıtlandığı görülmüş olup tüm bu düzenlemeler ışığında başvuranın fiil ehliyetinin bulunmadığı tespit edilmiştir.

20. Kişilerin dava açabilmesi ve davaları yürütebilmesi konusunda dava ehliyeti gündeme gelmektedir. Dava ehliyeti, bir kimsenin bizzat veya yetkilendirdiği bir vekil aracılığıyla dava açabilmesi, davayı yürütebilmesi ve usul işlemlerini yapabilmesidir. 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 51'inci maddesinde dava ehliyetinin, kişinin medeni hakları kullanma ehliyetine göre belirleneceği hüküm altına alınmıştır. Bu doğrultuda medeni hukuktaki fiil ehliyetinin, usul hukukundaki görünümünün dava ehliyeti olduğu kabul edilmektedir (A.g.e., s. 189).

21. Bu açıklamalar ışığında başvuranın fiil ehliyetinin ve dolayısıyla dava ehliyetinin olmadığı açıktır. Dolayısıyla başvuranın dava açma, yürütme ve usul işlemlerini yapma şeklindeki işlemleri tek başına yapması mümkün olmayıp bu işlemleri vasisi aracılığıyla yapması gerekmektedir. Rize Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından alınan ve başvuranın vasisi olmaksızın söz konusu işlemleri yapamayacağını belirtildiği karar, mezkûr yasal düzenlemeler ve açıklamalar uyarınca alınan bir karar olarak değerlendirilmektedir. Kaldı ki dosyada yer alan bilgi ve belgeler incelendiğinde başvuranın şikâyetlerinin işleme konduğu ve bu konuda bir hak kaybına uğramadığı da görülmüştür.

22. Rize Cumhuriyet Başsavcılığının 2023/... sayılı yazısında, başvuranın Pazar Adliyesine vasisi olmaksızın giriş yapmak istediğinde polis kontrol noktalarından geçişinin sağlanmaması şeklinde bir kararın da yer aldığı görülmektedir. Dosya içeriğinden başvuranın sık sık adliye binasına giriş yaparak çok fazla sayıda dilekçe verdiği, özellikle eski Pazar Kaymakamı ile bir husumetinin olduğu, bu kapsamda adli şikâyet ve başvuruların yanında Rize Valiliği, Bolu Valiliği, Tekirdağ Valiliği gibi birçok valilik ve Pazar Kaymakamlığına da şikâyet dilekçeleri verdiği, yine Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi (CİMER) üzerinden de bu konuya ilişkin birçok başvuru yaptığı, başvurularını yapmak üzere adliyelerde ve kamu binalarında bulunduğu sırada kamu görevlileri ile tartışmalar yaşadığı ve bu kişilere hakaret ettiği, yine çevrim içi sistemler üzerinden yaptığı başvurularda da hakaret ve tehdit içerikli ifadeler kullandığı görülmüştür. Bunun yanında başvuranın, verdiği bir dava dilekçesine ilişkin olarak bir cumhuriyet savcısının kendisinden rüşvet istediğini ve yine diğer başvurularına ilişkin olarak çeşitli kamu görevlilerinin kendisinden rüşvet talep ettiğini iddia ettiği tespit edilmiştir. Başvuranın, bahsi geçen davranışları defaatle sergileyerek birçok kişi ile husumet içinde olduğu ve saldırgan tavırlar sergilediği, bu kapsamda kamu binalarında ve adliye içerisinde huzur ve sükûnu bozacak nitelikte tavırlarda bulunduğu görülmüştür. Dolayısıyla her ne kadar başvuran engelliliği dolayısıyla adliye binasına girişinin yasaklandığını iddia etmekteyse de başvuranın adliye binasına alınmamasına ilişkin kararın başvuranın engel durumuna ilişkin olmadığı, adliye içerisinde huzur ve sükûnu bozacak nitelikteki davranışları sebebiyle kendisine bu işlemin uygulandığı değerlendirilmektedir.

23. 6701 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesinin ikinci fıkrasında mezkûr Kanun kapsamında cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılığın yasaklandığı hüküm altına alınmıştır. Kanun kapsamında yapılacak ayrımcılık yasağı ihlaline ilişkin incelemelerde başvuru konusu olay veya işlemin bu temellerden birine dayanması gerekmektedir. Bu kapsamda söz konusu işlemin 6701 sayılı Kanun'da yer alan temellerden herhangi birine

dayanmadığı görülmüştür.

24. Yukarıda yer alan tüm açıklamalar ışığında; başvuranın dilekçelerinin alınmamasına ilişkin iddiası açısından yargı mercileri tarafından kanuni gereklerin uygulandığı, adliye binasına alınmadığı iddiasının ise 6701 sayılı Kanun'da yer alan temellerden herhangi birine dayanmadığı, bu kapsamda başvuranın iddialarının Kurumumuz görev alanı kapsamında incelenebilecek iddialar olmadığı kanaati oluşmuştur.

V. KARAR

A. Başvurunun KABUL EDİLMEZ OLDUĞUNA,

B. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

C. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

3/9/2024 tarihinde, Saffet BALIN'ın karşı oyuyla OY ÇOKLUĞUYLA, karar verildi.

e-imzalıdır

Muhammet Ecevit CARTİ
Daire Başkanı

e-imzalıdır

İsmail AYZAZ
Üye

e-imzalıdır

Mehmet Emin GENÇ
Üye

e-imzalıdır

Saffet BALIN
Üye

e-imzalıdır

Ünal SADE
Üye

Ek: 2024/861 H. Ö. Kararı Saffet BALIN Karşı Oyu (1 Sayfa)

10.09.2024

KARŞI OY GEREKÇESİ

Karar Adı : H. Ö.
Karar Numarası : 2024/861

6701 sayılı Kanun'un 18'inci maddesinin birinci fıkrası "*Kurum, başvuruları ve resen yaptığı incelemeleri başvuru ve resen inceleme kararı tarihinden itibaren en geç üç ay içinde sonuçlandırır. Bu süre, Başkan tarafından bir defaya mahsus olmak üzere en fazla üç ay uzatılabilir.*" hükmünü haizdir. İlgili hüküm uyarınca başvuruların incelenmesi ve karara bağlanması için belirlenen sürenin azami olarak altı ay olduğu açıktır.

Somut başvuruda, yukarıda yer verilen normatif düzenlemedeki azami süreye uyulmadığı görülmektedir. Kurumumuzun insan kaynağı ile beraber değerlendirildiğinde mevcut durumdaki olağan dışı gecikmenin makul görülebilmesi mümkün değildir. Kaldı ki aynı dönemde Kurumun insan kaynağının "tali" olarak değerlendirilebilecek faaliyetlere kanalize edildiği görülmektedir. Bu durum Kurumun insan kaynağının etkili ve verimli olarak kullanılamaması ve iş akışı takiplerinin düzenli olarak yapılamamasının olağan sonucudur.

Mücbir sebepler hariç olmak üzere başvuruların öngörülen yasal sürede sunulmamasında sorumluluğu olan personel hakkında gerekli tahkikatın da yapılması gerektiği şerhiyle birlikte yukarıda sıralanan gerekçelerle sayın çoğunluğun görüşüne iştirak edilememiştir.

e-imzalıdır

Saffet BALIN
Üye

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu:

Adres: Mithatpaşa Cad. No: 52 06420 Kızılay-ANKARA

Telefon No : 4227800 Fax No : 4227899

e-Posta : / Kep Adresi : tihek@hs01.kep.tr

İnternet Adresi : <http://www.tihek.gov.tr/>